

K

865/22

342.5(497.4)"1945"

019480446

COBISS @ BORIS KIDRIČ :

1945

**O GRADITVI NARODNE
OBLASTI IN SLOVENSKE
DRŽAVNOSTI V OKVIRU
FEDERATIVNE
JUGOSLAVIJE**

IZDAJA PROP. KOM.
PRI IOOF
ŠT. 22

BORIS KIDRIČ:

O GRADITVI NARODNE OBLASTI IN
SLOVENSKE DRŽAVNOSTI V OKVIRU
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

LJUBLJANA
junija 1945

Izdala Propagandna komisija pri IOOF št. 22

865

446/1948

Ljubljanski ponatis
junija 1945.

Tovariši in tovarišice!

Čas je nastopil, da začnemo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo, kakor pa so doslej dovoljevale in zahtevale okoliščine ter potrebe naše narodne osvobodilne borbe.

Kaj nam narekuje, da pričnimo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo?

Odgovor na to vprašanje nam je prav za prav že v celoti podal referat našega tovariša Edvarda Kardelja in nam ga je podala tudi diskusija o njegovem referatu. Kolikor se torej odgovora na tako vprašanje v svojem referatu ponovno dotikam, se ga dotikam v želji, da utemeljum konkretne predloge Izvršnega Odbora kot Predsedstva SNOO.

Menim tovariši in tovarišice, da nam naslednji momenti narekujejo, naj pričnemo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo.

Prvi moment. Domovinska vojna svobodoljubnih narodov se brez dvoma približuje svojemu zmagovitemu zaključku. Iz tega pa seveda sledi, da danes ne gre več samo za vprašanje, kako potolči okupatorja, temveč da gre tudi za vprašanje, kako zavarovati osvobojenim narodom in širokim narodnim množicam njihove narodne ter človečanske pravice, pravice torej, ki so si jih narodi in ljudske množice priborili z žrtvovanjem svoje lastne krvi. Nikakor ne

mislim s tem trditi, da je vprašanje borbe proti okupatorju prenehalo biti naše **osrednje** vprašanje. Ne to vprašanje je in ostane naše osrednje vprašanje vse dotlej, dokler ne bo poslednji okupator izgnan s svetih tal naše domovine in dokler ne bodo poplačane krivice, storjene našemu narodu in ljudstvu. Poudariti hočem le, da si danes uspešne borbe proti okupatorju niti zamisliti ni več mogoče, ne da bi hkrati zavarovali za bodočnost **sadov** te borbe s tistimi najnujnejšimi ukrepi, ki smo jih že sposobni in zaradi tega že dolžni storiti.

Med take ukrepe sodi predvsem graditev in utrjevanje naše narodne oblasti, tiste narodne oblasti, za katero so žrtvovali svoja življenja najboljši sinovi naših narodov — padli pionirji in aktivisti našega osvobodilnega gibanja, padli borci naše junaške Narodne Osvobodilne Vojske.

Tovariši in tovarišice, če razmotrivamo s tega stališča zgodovinsko II. zasedanje AVNOJ-a, moramo ugotoviti, da je prav II. zasedanje AVNOJ-a prineslo jugoslovanskim narodom in njihovi skupni domovini Jugoslaviji sklepe, ki varujejo — oslonjeni na moč naše slavne Narodne Osvobodilne Vojske — slehernemu jugoslovanskemu narodu posebej in njihovi skupni državi, federativni Jugoslaviji kot celoti sadove mogočnega jugoslovanskega narodnega osvobodilnega boja. II. zasedanje AVNOJ-a je položilo trdne temelje za izgraditev demokratične nacionalne in državne oblasti v Jugoslaviji. In še več je storilo. Dalo je jugoslovanskim narodom ter njihovi skupni državi Jugoslaviji vrhovne državne organe, ki so v nasprotju s staro, pred-aprilsko jugoslovansko državno prakso **najvišji**

državni varuh demokratičnih in nacionalnih pravic slehernega jugoslovanskega naroda posebej, najvišji državni varuh državnih koristi Jugoslavije kot celote.

Čudovito organska je pot, po kateri se pod genialnim političnim in vojaškim Titovim vodstvom gradi nova Jugoslavija. Iz množičnega narodno osvobodilnega gibanja, po svoji vsebini kar najgloblje demokratičnega, so z elementarno, izvirno demokratično silo rasli elementi nove narodne oblasti pri vsakem jugoslovanskem narodu. Ta oblast ni bila narodom vsiljena, ni jim bila dekretirana od zgoraj in ne vsebuje ničesar narodom in ljudskim množicam tujega, za ljudske množice nasilnega. Rasla in zrasla je iz dejstva, da se osvobodilnega boja udeležuje — narod, in da se v prvih vrstah borijo osnovne njegove ljudske množice. Kolikor so to rast spremljali odloki narodno osvobodilnih organov, so jo ugotavljali in na taki osnovi pospeševali ter usmerjali njen razvoj. Ko se je na primer konstituiral 1941 tedanji Vrhovni plenar OF v SNOO, je izvedel ta pomembni akt na temelju dejstva, da je Osvobodilna Fronta, ki je zajela velikansko večino slovenskih narodnih množic in tudi po formalni plati združila vse slovenske patriotične skupine, da je ta Osvobodilna Fronta postala dejansko in po volji slovenskega naroda kot vsenarodno osvobodilno gibanje tudi edina pristna in s tem edina zakonita slovenska narodna oblast.

Jasno je, tovariši in tovarišice, da je bilo II. zasedanje AVNOJ-a, ki ga je bilo mogoče sklicati prav na temelju take, iz narodno osvobodilnega gibanja z elementarno, izvirno silo

zrasle ljudske demokracije — da je bilo to II. zasedanje AVNOJ-a kar najgloblje upravičeno oklicati se za **vrhovno predstavništvo suverenosti narodov in države Jugoslavije.**

Jasno je dalje Slovencem, da je bila in da je rast naše slovenske narodne oblasti v popolnem skladu in soglasju z isto elementarno, izvirno, ljudsko demokratično rastjo narodne oblasti pri drugih jugoslovanskih narodih.

Jasno je torej, da je rast slovenske narodne oblasti v popolnem skladu in soglasju z rastjo nove jugoslovanske narodne in državne oblasti.

Prav zato je tudi temeljni Sklep našega kočevskega Zbora, sprejet že pred II. zasedanjem AVNOJ-a, v svojem bistvu tako soglasen s temeljnimi sklepi II. zasedanja AVNOJ-a, storjenimi v državnem obsegu in za državno področje.

Pa še nekaj nam je jasno, tovariši in tovarišice!

Jasno nam je, da smo se Slovenci po eni plati prvič po tisoč dvesto letih pričeli iz lastnih sil boriti za svojo lastno stvar, da pa po drugi strani uspeh naše narodne osvobodilne borbe sploh ne bi bil mogoč, če ne bi bilo istočasnega narodno osvobodilnega boja drugih jugoslovanskih narodov. Prav zato, ker nam je Slovencem oboje tako nazorno jasno, prav zato je v nas rasla in se utrjevala zavest o **usodni povezanosti in skupnosti jugoslovanskih narodov.** Isto — prav isto — velja reči o zavesti drugih narodov Jugoslavije!

Povzemimo sedaj, tovariši in tovarišice, v celoto oboje dejstev, ki smo jih poudarili — dejstvo namreč, da je nova narodna oblast rasla pri vseh jugoslovanskih narodih z isto

elementarno, izvirno, ljudsko demokratično močjo, in pa dejstvo usodne povezanosti jugoslovanskih narodov! Mar se je torej, tovariši in tovarišice, zgodilo kaj čudnega, če se je v slovenski delegaciji v Jajcu samo še učvrstila zavest, s katero je slovenska delegacija v Jajce že prišla?! Mar se je zgodilo kaj čudnega, če si je slovenska delegacija v Jajcu utrdila svoje globoko prepričanje, da slovenski narod s svojim sodelovanjem pri izgraditvi nove Jugoslavije in s sklepi, sprejetimi na historičnem II. zasedanju v nasprotju z velesrbsko prakso stare Jugoslavije, pa tudi v nasprotju s skoraj vsemi, doslej veljavnimi državno pravnimi teorijami o federacijah — ne le ni ničesar izgubil na svojih pravicah, ki mu jih daje krvava triletna osvobodilna borba, temveč da je na svoji dejanski samostojnosti vsebinsko samo pridobil?!

Prav iz tega izvira, tovariši in tovarišice, naša globoka ljubezen do nove Jugoslavije.

Prav iz tega pa praktično tudi sledi, da nam korist naše nove Jugoslavije in sklepi II. zasedanja AVNOJ-a v zvezi z dejstvom, da se domovinska vojna svobodoljubnih narodov približuje svojemu zmagovitemu zaključku, naravnost kategorično zapovedujejo — naj na slovenskih tleh sistematično razvijemo graditev narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije. Zapoveduje nam to korist slovenskega naroda, zapoveduje nam to korist vseh jugoslovanskih narodov, zapoveduje nam to korist naše skupne domovine Jugoslavije kot državne celote.

Tak je prvi moment, tovariši in tovarišice, ki nam narekuje, da pričnimo graditi narodno

oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo.

Drugi moment. Moč slovenskega narodnega osvobodilnega gibanja je po kočevskem Zboru odposlancev slovenskega naroda pomembno porasla. Utrdila se je zaradi učinkov, ki jih je doma in v zavezniškem inozemstvu povzročilo II. zasedanje AVNOJ-a, okrepila pa se je tudi iz lastnih sil, ki smo jih ponovno dokazali, ko je navalila na nas nemška ofenziva.

Na tem mestu se želim dotakniti razdobja med kočevskim Zborom in našim sedanjim zasedanjem. V tem smislu bodi ta del mojega referata tudi poročilo Izvršnega Odbora za to razdobje.

Narodni izdajalci vseh odtenkov — od belih in plavih pa do tistih tako imenovanih sredincev, ki jih je njihova tako imenovana «srednja pot med ekstremi» po kapitulaciji Italije privedla k Nemcem namestu k lastnemu narodu — vsi ti narodni izdajalci so se po kapitulaciji Italije ponovno temeljito zmotili. Prvič so sami sebe prevarali že v prvem letu osvobodilnega gibanja. Že takrat so mislili, da je mogočni osvobodilni polet slovenskih narodnih množic le hipna množična omama, ki se je posrečila satanskemu načrtu Komunistične Partije. Že takrat je torej protinarodna in protiljudska reakcija spregledala neuničljivo zasiđranost osvobodilnega gibanja v slovenskem narodu samem. Spregledala je, da je slovenski narod prenehal biti narod hlapcev prav zato, ker so se v njegovem osvobodilnem boju neuničljivo sprostile njegove ljudske sile.

Ponovna žrtev podobne lastne pogreške je postala protinarodna in protiljudska reakcija ob kapitulaciji Italije. Razorožitev šestih italijanskih divizij, osvoboditev več kot polovice slovenskega ozemlja, silni polet Osvobodilne Fronte — vse to, tovariši in tovarišice, so narodni izdajalci ocenili za rezultat uspešnega trenutnega manevra Osvobodilne Fronte in — seveda — teh preklicanih komunistov. Kakor so se v prvem letu osvobodilnega gibanja lahko verno zanašali na uspeh okupacijskega terorja in na sile okupatorskih vojska, tako so se tudi sedaj — samo še bolj prepričano — zanesli na uspeh nemškega terorja in na moč nemške vojske. Veliko nemško ofenzivo na osvobojeno slovensko ozemlje v tako imenovani Ljubljanski provinci so komaj pričakovali. Prepričani so bili da bo nemška ofenziva razbila in razpršila jedro naše vojske. Prepričani so bili, da jim bo z nemško pomočjo znova uspelo z izdajalskimi postojankami omrežiti in terorizirati osvobojeno slovensko zemljo.

Toda rezultati nemške ofenzive v tretjem letu osvobodilne vojne so bili povsem različni od rezultatov italijanske ofenzive l. 1942. Ne le da ni uspelo uničiti naše vojske, ne samo da je naša vojska izšla iz ofenzive utrjena in prekaljena, tudi svobodnega ozemlja nam sovražnik ni mogel več iztrgati iz naših rok! Tista nemška vojska, ki je svoje čase vzbujala med omahljivci strah in trepet, tista nemška vojska, na katero so se narodni izdajalci toliko zanašali, tista nemška vojska, o kateri so bili narodni izdajalci prepričani, da jih ne more pustiti na cedilu, če jih je že pustila na cedilu armada ita-

lijanskih okupatorjev, — tista, prav tista nemška vojska je tako na Primorskem kakor v Ljubljanski pokrajini dosegla l. 1943. nepri- merno manj, kakor pa je dosegla italijanska vojska l. 1942.

Gospodar je nazorno pokazal svojo očitno oslabelost! Njegov hlapec pa je zaradi tega postal samo še večji hlapec. Narodni izdajalci vseh odtenkov, združeni v ostudni Rupnikovi firmi, ki so pred nemško ofenzivo pričakovali, da jim bo ofenziva omogočila vzpostaviti oblast nad slovenskim narodom, so z nemško ofenzivo dosegli samo to in zgolj to, da so si jih Nemci še bolj neposredno podredili. Če smo lahko v letih 1942 in 1943 še govorili o sodelovanju narodnih izdajalcev z okupatorji, če se je torej v teh letih dogajalo, da so okupatorji narodnim izdajalcem v njihovem izdajalskem delovanju dovoljevali vsaj neke vrste samostojnost — tedaj danes o sodelovanju že skoraj ni več govora. Nemci so vzeli narodnim izdajalcem sleherno vojaško in politično samostojnost. Njihove tolpe so spremenili v sestavni del svoje vojske, ki mu poveljujejo policijski in SS ofi- cirji. Njihove tako imenovane organizacije so spremenili v vulgarna, ovaduška in rabeljska gnezda Gestapa.

Narodni izdajalci vseh odtenkov — od belih in plavih pa do tako imenovanih tistih sredin- cev, ki so se spečali z Nemci, namesto da bi se bili vrnili k lastnemu narodu — vsi ti narodni izdajalci, združeni pod Rupnikovo zastavo in pod Rupnikovo komando, so danes postali po- polnoma vulgarna agentura nemških Gauleiter-jev, nemškega Gestapa, nemških policijskih in

SS poveljstev. Če je sploh še dovoljeno govoriti o razvoju teh bednih kreatur, odkar so se podale na pot sodelovanja z okupatorjem, tedaj smemo in moramo reči, da jih je njihova razvojna pot že privedla do svoje najnižje in najodvratnejše točke.

Zastopniki slovenskega narodnega osvobodilnega gibanja so šli po nemški ofenzivi v Jajce, da skupno z zastopniki drugih jugoslovanskih narodov grade novo Jugoslavijo. Nekdanji patentirani jugoslovenski nacionalisti pa so skupaj s svojo belogardistično bratovščino postali bedni špiclji nemškega Gestapa. Tudi v tem izrazitem kontrastu se zrcali, kako je porasla moč našega narodno osvobodilnega gibanja in kako obupna je nemoč narodno izdajalskih izrodov, ki jim poleg vseh dosedanjih samoprevar ostaja samo še ena samoprevara, namreč zgrešeni račun, da se bosta konec konca vendarle spopadli Sovjetska Zveza in Anglija.

Velikanska je, tovariši in tovarišice, razlika med lansko in letošnjo zimo. Lansko zimo smo preživljali v znamenju splošne vojaške, pa tudi politične belogardistične ofenzivnosti. Kasnejši narodno osvobodilni polet na Primorskem in na Gorenjskem je bil šele v povojih. Letošnjo zimo imamo svoj svobodni teritorij in nimamo ga samo v tako imenovani ljubljanski pokrajini, temveč ga imamo tudi na Primorskem, njegovi začetni elementi pa nastajajo v okrilju samega «integralnega» nemškega Reicha, na Gorenjskem in na Štajerskem. Lansko zimo se je moral Izvršni Odbor baviti predvsem z agitacijskimi in propagandnimi vprašanji, letos

se more in mora baviti z upravnimi vprašanji, z vprašanji graditve slovenske narodne oblasti, s problemi pospeševanja prosvete in slovenske kulture. Lansko leto so se aktivisti Osvobodilne Fronte morali često sestajati naskrivaj, v stalni borbi z okupatorjevimi in belogardističnimi pregoni, letos se sestaja prvi slovenski parlament na svobodnih slovenskih tleh. Lansko leto se je naša agitacija in propaganda v zimskem času predvsem borila proti belogardističnim vplivom, letos smo doživeli mogočen pohod avnojske kampanje, ki je zajela že doslej nad 300.000 Slovencev na več ko 1.000 mitingih, shodih in političnih sestankih. Lansko zimo so se morali naši aktivisti često plaziti ponoči od hiše do hiše, ker se je civilno prebivalstvo balo belogardističnih represalij; letos doživljamo, da tudi v okrajih, ki jih kontrolira okupator, prebivalstvo lastnoročno podpisuje resolucije za Nacionalni Komitet Osvoboditve Jugoslavije.

Iz težkih zimskih prilik lanskega leta je pognal nov spomladanski polet. Lahko si predstavljamo, tovariši in tovarišice, kakšne možnosti novega spomladanskega poleta se nam odpirajo letos na osnovi zunanjepolitičnih in naših domačih okoliščin v letošnji zimi.

Vse to, tovariši in tovarišice, je po mnenju Izvršnega Odbora drugi moment, ki nam narekuje, da pričnimo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo.

Tretji moment. Povdarili smo že, da se je naša narodna oblast z elementarno, izvirno, ljudsko demokratično silo razvila iz našega

narodno osvobodilnega gibanja. Podčrtali smo že, da je prav po tej elementarni, izvirni in kar najpristneje demokratični poti Osvobodilna Fronta kot vseljusko osvobodilno gibanje slovenskega naroda dobila značaj narodne oblasti. Prav zato je tudi Sklep kočevskega Zbora v svojih formulacijah naglasil istočasnost dveh momentov v Osvobodilni Fronti: momenta političnega osvobodilnega gibanja in momenta narodne oblasti. Istočasnost obeh teh momentov, ki je zrcalo rasti naše ljudske demokracije iz množične narodno osvobodilne borbe, ostaja seveda tudi še dalje v tej ali oni obliki temelj za graditev naše narodne oblasti. Hkrati pa je treba naglasiti, da se oblike take istočasnosti z nadaljnjim razvojem nujno spreminjajo. Pri taki istočasnosti gre predvsem za njeno vsebino. **Njena vsebina pa obstaja — kot že rečeno — v tem, da narodna oblast raste iz množičnega narodno osvobodilnega gibanja.** Oblike, ki jih zavzema ta vsebina, doživljajo seveda svoje spremembe in lahko postanejo celo ovira za nadaljnji demokratični razvoj, čim se prežive. Najprimitivnejša za okoliščine, iz katerih je zrasla, pa hkrati najprimitivnejša oblika istočasnosti je bila v tem, da so se politični odbori Osvobodilne Fronte hkrati razvijali v organe nove narodne oblasti. Danes moramo reči, da ta oblika istočasnosti že ovira razvoj — predvsem pristne ljudske demokracije na osvobojenem teritoriju in v okrajih, ki jih bolj ali manj kontrolira naša vojska, medtem ko je še vedno primerna in pospešujoča na področjih, ki jih trdneje kontrolira okupator. Prav zaradi tega je imel Izvršni Odbor takoj po kočevskem

Zboru namen, da razpiše volitve v terenske, okrajne in okrožne narodno osvobodilne odbore. Nemška ofenziva je izvedbo takega namena za nekaj časa preprečila.

Vsekakor je nujno, tovariši in tovarišice, da preživele oblike našega političnega gibanja in naše demokratične narodne oblasti, ki so nekdam v največji meri pospeševale njun razvoj, ki ga pa sedaj v novih okoliščinah in ob obsežnejših potrebah graditve narodne oblasti že ovirajo, odpravljamo ter nadomeščamo z novimi ...

Tak je tretji moment, ki narekuje Izvršnemu Odboru mnenje, da pričnimo bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo graditi narodno oblast ter slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije.

Četrty moment. Vojna se bliža svojemu zmagovitemu zaključku. Iz tega pa ne sledi samo, da moramo za bodočnost zavarovati sadove narodno osvobodilne borbe, temveč sledi tudi, da smo že sedaj — v tej fazi domovinske vojne, sposobni in dolžni pripraviti temelje ter osnovni upravni aparat za svobodno bodočnost.

Tak je četrty moment, ki nam narekuje, da pričnimo bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije.

Prehajam na osnovna vprašanja graditve naše narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije.

Dejstvo je, tovariši in tovarišice, da slovenski narod že ima najvišji slovenski organ svoje zakonodajne in izvršne oblasti v okviru Jugo-

slavije ter splošnih sklepov AVNOJ-a. Ta organ je Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor, izvoljen na kočevskem Zboru odposlancev slovenskega naroda. Točka II. 7. Sklepa Zbora odposlancev slovenskega naroda o predstavnštvu in vodstvu slovenske narodne osvobodilne borbe in začasnih organih ljudske oblasti slovenskega naroda v vojnem razdobju pravi: «Plenum Osvobodilne Fronte slovenskega naroda kot Slovenski Narodni Osvobodilni Odbor izvršuje v okviru Jugoslavije in splošnih sklepov AVNOJ-a kot njenega predstavnštva zakonodajno in izvršno oblast slovenskega naroda s pravico postavljati vse potrebne organe ljudske oblasti slovenskega naroda.»

Z drugimi besedami se to pravi, da predstavlja Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor, izvoljen na kočevskem Zboru odposlancev, slovenski parlament v okviru skupne države jugoslovanskih narodov, federativne Jugoslavije.

Bolj načrtno, bolj sistematično in s pogledom v daljšo perspektivo graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije — se potemtakem predvsem pravi, naš slovenski parlament razvijati ter do kraja razviti.

Tovariši in tovarišice, potrebno je naglasiti, da smo Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor dolžni **izpopolniti**. Kočevski Zbor, ki je izvolil Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor v njegovi sedanji obliki in sestavi, je predstavljal višek demokratičnosti, ki smo jo bili sposobni izvesti v vojnih in okupacijskih okoliščinah. Pri vsem tem pa je treba ugotoviti, da vse slovenske pokrajine spričo vojnih ter okupacij-

skih razmer na kočevskem Zboru niso mogle biti zastopane v enaki demokratični meri. Medtem ko je tako imenovana Ljubljanska pokrajina lahko volila svoje odposlance neposredno po vaseh, trgih in mestih ter jih tudi vse poslala na kočevski Zbor, Primorska svojih delegatov, ki jih je sicer tudi neposredno izvolila, zaradi vojaških operacij že ni mogla vseh poslati. Na Gorenjskem in Štajerskem pa zavoljo okupatorjevega terorja neposredno demokratičnih volitev za kočevski Zbor sploh ni bilo mogoče izvesti. Iz Gorenjske in Štajerske so lahko poslale delegate zgolj organizacije Osvobodilne Fronte.

Tovariši in tovarišice, kdor se zaveda, kako globoko je Osvobodilna Fronta povezana s slovenskimi ljudskimi množicami, komur je jasno, da je Osvobodilna Fronta slovenskega naroda — slovenski narod sam, ta hkrati ve, da je tudi tak način delegiranja na kočevski Zbor v takratnih vojnih razmerah popolnoma zadostoval izpolnljivim zahtevam demokracije.

Kljub temu pa smo dolžni, da v razvoju našega slovenskega parlamenta doprinesemo — čim nam to okoliščine dovolijo — tudi s formalne strani, kar je bilo na kočevskem Zboru še pomanjkljivega, ne pomanjkljivega po naši krivdi, temveč pomanjkljivega zaradi vojaškega in okupacijskega položaja.

Zato predlagam v imenu Izvršnega Odbora kot Predsedstva Slovenskemu Narodno Osvobodilnemu Odboru, da število svojih članov poveča na 180. Šestdeset članov, za katerih bo s tem naš slovenski parlament narastel, naj izvolijo naknadne volitve po posameznih okrožjih

Primorske, Gorenjske, Štajerske in Koroške. Izvršni Odbor kot Predsestvo predlaga za naknadne volitve naslednje razmerje: Primorska naj izvoli dvajset novih članov, Štajerska enaindvajset, Gorenjska in Koroška devetnajst.

Izvedba takih naknadnih volitev bo brez dvoma ustrezala razvoju narodno osvobodilne borbe na Primorskem, Gorenjskem in Štajerskem ter manifestirala demokratičnost slovenskega zakonodajnega in izvršnega organa. V tej zvezi naj poudarim, tovariši in tovarišice, da ga skoraj ni parlamenta na svetu, ki bi se mogel ponašati s tako težavnim, a hkrati tako vztrajnim svojim oblikovanjem in svojo demokratično rastjo, kakor se lahko ponaša parlament, zrasel iz krvave narodno osvobodilne borbe. Tudi iz tega dejstva se kar najjasneje zrcali vsa globoka demokratična vsebina našega narodno osvobodilnega gibanja. Hkrati pa iz tega dejstva tudi jasno izhaja, da bomo po vsej osvobojeni in združeni Sloveniji takoj razpisali nove volitve v naše zakonodajno in izvršno telo, v naš parlament, čim nam bodo razmere dovoljevale tudi s formalne strani strogo proporcionalne in neposredne volitve.

Lahko smo ponosni na demokratični razvoj najvišjega slovenskega zakonodajnega in izvršnega organa. Njegov zarodek je bil vzpostavljen že v prvem okupacijskem letu, v letu 1941. Predstavljal ga je Vrhovni plenum Osvobodilne Fronte, ki se je konstituiral v Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor. Vrhovni plenum Osvobodilne Fronte se je lahko konstituiral v Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor in tako ugotovil, da vsebuje tudi karakter naj-

višje narodne oblasti na slovenskem ozemlju, pač zaradi tega in zgolj zaradi tega, ker so se Osvobodilni Fronti pridružile Slovenske narodne množice, ker so slovenske narodne množice izpolnjevale navodila Osvobodilne Fronte in njenega vodstva ter sabotirale navodila okupatorjev in njihovih hlapcev, ker so torej slovenske narodne množice začele same od sebe priznavati Osvobodilno Fronto za svojo resnično narodno oblast. Čeprav takrat niti mislili ni bilo mogoče na to, da bi vzpostavili slovensko narodno oblast po formalno demokratični poti, se je njena vzpostavitev vendarle izvršila pristno demokratično. Slovenska narodna oblast je zrasla iz najusodnejše borbe, kar jih je kdaj koli bojeval slovenski narod, in potrdila jo je najgloblja odločitev slovenskih ljudskih množic, kar jih je bilo storjenih kdaj koli v slovenski zgodovini.

Kljub temu je narodno osvobodilno gibanje, ki je zapisalo demokracijo na svoj program, takoj prešlo tudi na njeno formalno izpolnjevanje, čim so mu razmere omogočile. Volitve v kočevski Zbor in sam kočevski Zbor sta predstavljala dvoje: po eni plati ponovno zatrdilo slovenskih narodnih množic, da ostajajo zveste narodno osvobodilnemu gibanju in da zro v narodni oblasti, zrasli iz narodno osvobodilnega gibanja, svojo resnično, svojo **lastno** oblast, po drugi strani pa velikanski korak naprej v razvoju našega slovenskega parlamenta, v razvoju iz parlamentarnega zarodka, vzpostavljenega 1941, v resnični parlament, v **izvoljeni parlament**. Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor, vzpostavljen na kočevskem Zboru, ni več sestav-

ljen iz predstavnikov patriotskih skupin, ki so se odločile za narodno osvobodilno borbo, temveč je Zbor **odposlancev** slovenskega naroda, Zbor z vsemi parlamentarnimi kvalitetami, čeprav ustvarjen v razmerah, ki so vse prej kot pa ugodne za uveljavljanje formalnih zahtev in načel demokracije.

Ko razmotrivamo tak razvoj najvišjega zakonodajnega in izvršnega telesa na slovenskem ozemlju iz parlamentarnega zarodka v resnični parlament, se je vredno spomniti diskusije, ki se je vršila 1941, takrat ko se je Vrhovni plenum Osvobodilne Fronte konstituiral v Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor. Tedaj je obstajalo menje, naj bi se plenum imenoval Slovenski Narodno Osvobodilni Svet z namenom, da tako močneje povdari svoj značaj najvišje slovenske narodne oblasti pod težkimi prilikami sovražne okupacije. V diskusiji smo se pa zedinili na skupnem mišljenju, da bi bilo vendarle še prezgodaj upoštevati že v toliki meri elemente nove narodne oblasti, ki jih je Vrhovnemu plenumu Osvobodilne Fronte dodelilo zaupanje slovenskih množic. Odločili smo se torej za skromnejše ime od imena «Slovenski Narodno Osvobodilni Svet.» Odločili smo se za ime «Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor.»

Menim, tovariši in tovarišice, da imamo danes, ko Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor dejansko predstavlja izvoljeni slovenski parlament, vso pravico, da ga prekrstimo v Slovenski Narodno Osvobodilni Svet. V imenu Izvršnega Odbora Osvobodilne Fronte kot Predsedstva Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora predlagam našemu slovenskemu parla-

mentu, da vprašanje prekrstitve pretrese ter o njem merodajno sklepa. Hkrati ponovno izražam upanje nas vseh, da ni več daleč čas, ko bo sedanji izvoljeni Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor lahko šel pred narod s ponovnimi volitvami, z volitvami v povsem osvobojeni in združeni Sloveniji, v okviru naše skupne domovine federativne Jugoslavije, z volitvami, ki bodo lahko izkazale po obeh straneh, po vsebinski in po formalni, višek naše pristne ljudske demokracije.

Tovariši in tovarišice! Zarodek našega parlamenta, Vrhovni plenum Osvobodilne Fronte je še pred kočevskim Zborom izvršil izredno pomemben, zgodovinski akt. V imenu slovenskega naroda je izrekel priključitev slovenskega Primorja k združeni Sloveniji v demokratični in federativni Jugoslaviji. Drugo zasedanje AVNOJ-a je ta akt Vrhovnega plenuma Osvobodilne Fronte v imenu države Jugoslavije in vseh jugoslovanskih narodov — **potrdilo**. Priključitev slovenskega Primorja je tako postala naš — **državni zakon**. Narodno Osvobodilni Svet za primorsko Slovenijo, vzpostavljen v soglasju z Izvršnim Odborom Osvobodilne Fronte, je ob tej priliki smatral, da je njegova poglobljena naloga — priključitev slovenskega Primorja k združeni Sloveniji v federativni Jugoslaviji — **izvršena**. Zato je soglasno sklenil svoj razpust ter vse organe, ki jih je doslej vodil, združil pod neposredno vodstvo Izvršnega Odbora. Izvršni Odbor kot Predsedstvo predlaga Slovenskemu Narodno Osvobodilnemu Odboru, da vzame na znanje ta visoki akt narodne in politične zavesti Slovenskega

Narodno Osvobodilnega Sveta za primorsko Slovenijo ter izreče Slovenskemu Narodno Osvobodilnemu Svetu za primorsko Slovenijo svoje priznanje za njegovo uspešno delo. Hkrati predlaga Izvršni Odbor kot Predsedstvo, da Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor izvoli svojega člana in dosedanjega predsednika Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta za primorsko Slovenijo, tovariša Franceta Bevka — za enajstega člana Izvršnega Odbora Osvobodilne Fronte in svojega Predsedstva.

Ko razvijamo našo narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije, moramo najvišjemu zakonodajnemu in izvršnemu telesu na slovenskem ozemlju ustvariti tiste organe, ki mu omogočajo izvrševanje njegove zakonodajne funkcije. Tak organ je predvsem zakonodajni odbor v okviru našega parlamenta, ki naj pripravlja odloke in zakone, kasneje pretresane, sprejete ali pa odklonjene na rednih parlamentarnih zasedanjih. Brez zakonodajnega odbora si parlamentarnega življenja in pravega parlamenta ne moremo misliti. Zakonodajni odbor je tisti pomožni organ parlamenta, izbran iz parlamenta samega, ki parlamentu omogoča vestno in izčrpno izvrševanje njegovega zakonodajnega dela. V imenu Izvršnega Odbora kot Predsedstva predlagam, da že to zasedanje Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora izvoli iz svoje srede zakonodajni odbor, sestavljen iz predsednika in desetih članov. Naloga zakonodajnega odbora v najbližji bodočnosti bodi, da pripravlja vse tiste odloke in zakone, ki bodo spremljali graditev naše narodne oblasti.

Menim, da mora to zasedanje Slovenskega Narodno Oslobodilnega Odbora dati pobudo še za dve komisiji. Spričo dejstva, da narodni izdajalci našemu osvobodilnem gibanju nesramno podtikajo protiversko stališče, je potrebno, da se pri Predsedstvu Slovenskega Narodno Oslobodilnega Odbora osnuje **Verska komisija**. Naloga Verske komisije bodi dvojna: prvič naj postavitev in poslovanje Verske komisije ponovno zajamči nemoteno izvrševanje bogočastja in popolno uveljavljanje verske svobode, drugič pa naj Verska komisija urejuje vsa vprašanja med slovensko narodno oblastjo in cerkvijo. Verska komisija naj bo sestavljena na polovico iz duhovnikov, na polovico iz laikov. Imenuje naj jo Predsedstvo Slovenskega Narodno Oslobodilnega Odbora.

Med osnovna vprašanja vseh naših narodov in tudi slovenskega naroda sodi povračilo škode, ki jo je storil okupator in plačilo za krivice, ki nam jih je vsekal okupator. Osnovno načelo pravičnosti zahteva, da bodi nam, ki nismo nikogar napadli, ki smo pa bili razbojniško napadeni, okupirani, ubijani, izropani... in ki vodimo pravično domovinsko vojno, povrnjeno, kar nam je okupator uropal. Vojni krivci morajo biti kaznovani! V tem smislu je II. zasedanje AVNOJ-a naročilo Nacionalnemu Komitetu Osvoboditve Jugoslavije vzpostavitev Državne komisije za ugotavljanje zločinov, ki so jih izvršili okupator in njegovi pomagači. Menim, da ustreza sklepu II. zasedanja AVNOJ-a in zahtevi slovenskega naroda, če Slovenski Narodno Oslobodilni Odbor naroči svojemu Predsedstvu, naj vzpostavi za področje in ob-

močje Slovenije podobno komisijo, ki bo sodelovala z Državno komisijo.

Tovariši in tovarišice, povdarili smo že nekajkrat, da ima naš narodno osvobodilni boj globoko demokratično in človečansko vsebino. Bilo bi torej primerno, nalogam našega parlamenta ustrezno, če bi prvo zasedanje Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora sprejelo **deklaracijo o osnovnih pravicah slovenskega ljudstva**, za katere se naše osvobodilno gibanje dejansko bojuje. Hkrati naj bi taka deklaracija naglasila, da državljanskih pravic ne bodo deležni tisti, ki so od svojega naroda odpadli.

Tovariši in tovarišice!

Novi narodni parlamenti jugoslovanskih narodov kakor tudi naše vsedržavno vrhovno zakonodajno in izvršno telo AVNOJ se v eni točki bistveno razlikujejo od večine drugih parlamentov. Ta bistvena razlika obstaja v tem, da je v njih združena zakonodajna in izvršna oblast, medtem ko je pri večini drugih parlamentov prepuščena parlamentu le zakonodajna oblast in je vladi izvršna oblast dana ločeno od zakonodajne.

Naš ustroj je brez dvoma — **bolj demokratičen**. V našem zakonodajnem in izvršnem ustroju raste vlada neposredno iz parlamenta kot najvišji naredbodajni organ, preko katerega izvršuje parlament svojo izvršno oblast.

Razviti naš parlament, se torej tudi pravi, razviti vlado kot naredbodajni organ, preko katerega izvršuje parlament svojo izvršno funkcijo. Drugo zasedanje AVNOJ-a je v državnem obsegu to tudi v celoti storilo. Predsedstvo

AVNOJ-a, ki predstavlja v imenu AVNOJ-a suverenost narodov in države Jugoslavije, je dobilo med drugimi svojimi pravicami in nalogami tudi pravico in nalogo, imenovati Nacionalni Komitet Osvoboditve Jugoslavije. Te pravice se je poslužilo že na drugem zasedanju AVNOJ-a, ko je postavilo Nacionalni Komitet Osvoboditve Jugoslavije kot začasno jugoslovansko vlado.

Tovariši in tovarišice, oboje — potreba, da do kraja razvijemo svoj slovenski parlament kot najvišji zakonodajni in izvršni narodni predstavniški organ na slovenskem ozemlju in sklep drugega zasedanja AVNOJ-a po federativni ureditvi Jugoslavije — nam daje pravico ter dolžnost, da Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor oblikuje slovensko nacionalno vlado, da imenuje Nacionalni Komitet Osvoboditve Slovenije. To je pravica, ki izvira iz naše triletno narodno osvobodilne borbe. To je pravica, ki nam jo priznavajo vsi drugi jugoslovanski narodi, to je pravica, ki nam jo je brez kakršnega koli pridržka, brez kakršnih koli pogajanj, že vnaprej priznala nova Jugoslavija, grajena pod genialnim TITOVIM vodstvom kot naša resnična skupna domovina.

Menim, da Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor ne bi bil dostojen svojih velikih nalog in svoje velike odgovornosti, če ne bi že na tem svojem zasedanju sklenil, da se bo v imenu slovenskega naroda posluževal pravice, ki mu jo z zakonsko močjo jamči veličastna zasnova federativne ureditve naše skupne domovine in države Jugoslavije. Predlagam, da prvo zasedanje Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbo-

ra izglasuje ter izda ustrezno deklaracijo. Predlagam v imenu Izvršnega Odbora kot Predsedstva to vprašanje Slovenskemu Narodno Osvobodilnemu Odboru v pretres.

Razlikovati pa moramo, tovariši in tovarišice, dvoje. Eno je — slovesno vzeti na znanje pravice, ki nam pripadajo, in pričeti te pravice uporabljati, drugo pa je pravico v celoti konsumirati ne glede na trenutne okoliščine.

Izvršni Odbor je mnenja, da bi bilo še preuranjeno, če bi že na tem zasedanju postavili Nacionalni Komitet Osvoboditve Slovenije. Preuranjeno bi bilo iz dveh razlogov. Prvič Nacionalni Komitet Osvoboditve Jugoslavije še ni dosegel formalnega priznanja v zavezniškem inozemstvu, drugič pa je po našem mnenju še dobro počakati na razvoj novega množničnega poleta slovenskega narodno osvobodilnega gibanja, počakati še torej na razvoj poleta, ki je že začel poganjati svoje kali, ki pa še ni v polnem razmahu. In prav njegov polni razmah naj šele ponese med množico tudi zmagovito vest o vzpostavitvi Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije!

K tema dvema razlogoma je treba navesti še eno misel oz. dejstvo. Mi namreč Nacionalni Komitet Osvoboditve Slovenije dejansko, glede na njegovo vsebinsko plat, že imamo kakor tudi že imamo Predsedstvo Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora. Na osnovi Sklepa kočevskega Zbora je oboje — Nacionalni Komitet Osvoboditve Slovenije in Predsedstvo Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora — vsebinsko, ne pa seveda formalno, vsebovano v Izvršnem Odboru Osvobodilne Fronte. V tem

smislu ustreza predhodni Sklep kočevskega Zbora v celoti tudi sklepom AVNOJ-a in zasnovi o izgraditvi nacionalne ter državne oblasti, ki so ji položili temelje sklepi AVNOJ-a. Izvršni Odbor predstavlja potemtakem v vsebinskem pogledu organ, v katerem so danes sicer že združene tri funkcije — funkcija političnega vodstva Osvobodilne Fronte, funkcija Predsedstva Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora in funkcija Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije, ki pa ga je mogoče dalje razčleniti, ne da bi pri tem skladni razvoj naše narodne oblasti količkaj trpel. Čim bo nastopil čas za vzpostavitev Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije, namerava Izvršni Odbor kot forum odložiti obe svoji funkciji oblasti in si pridržati samo funkcijo političnega vodstva Osvobodilne Fronte. Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor bo moral tedaj izvoliti novo Predsedstvo in to Predsedstvo bo upravičeno ter dolžno imenovati Nacionalni Komitet Osvoboditve Slovenije.

Razdobje med prvim, se pravi, današnjim zasedanjem SNOO in med zasedanjem, ki bo izvolilo novo Predsedstvo, je torej v pogledu vzpostavitve Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije izrazito **predhodno, pripravljalno** razdobje. Mnenja smo, da naj ostanejo v tem predhodnem, pripravljalnem razdobju po eni plati vse tri funkcije še dalje združene v Izvršnem Odboru, po drugi strani pa je treba že sedaj pripraviti ves aparat za bodoča poverjenišva Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije.

V tem pogledu je Izvršni Odbor mnenja, da je sedanja Upravna komisija svoje naloge

uspešno izvršila. Tudi njen kader, ki je vsekakor še potreben temeljitega nadaljnega izpopolnjevanja in graditve, se je v osnovi izkazal sposoben za uporabo v bodočih poverjeništvih. Vendar bi pa nadaljnji obstoj Upravne komisije v njeni sedanji strukturi oviral pripravo aparata za bodoča poverjenišтва. Zato bo Izvršni Odbor Upravno komisijo razpustil, namestu nje pa bo osnoval posamezne odseke pri Predsedstvu SNOO. Izvršni Odbor namerava odseke že sedaj tako razvijati in graditi, da lahko v celoti postanejo poverjenišтва bodočega Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Slovenije. Odsekom na čelo bo Izvršni Odbor imenoval načelnike odsekov. Načelniki odsekov bodo lahko bodoči šefi kabinetov ali pa celo poverjeniki.

Odseki, ki jih namerava Izvršni Odbor vzpostaviti, so naslednji: Odsek za izgradnjo narodne oblasti, Odsek za notranje zadeve, Odsek za prosveto, Odsek za gospodarstvo, Odsek za finance, Odsek za zdravstvo in Odsek za obnovo.

Izvršni Odbor kot Predsestvo SNOO si bo v tem predhodnem, pripravljalnem razdobju interno razdelil odgovornost za odseke. V odnosu do SNOO odgovarja za delo odsekov Izvršni Odbor kot celota. Hkrati bo Izvršni Odbor odseke takoj povezal s poverjeništvom Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Jugoslavije — ustrezno potrebam graditve enotne državne oblasti in enotnega državnega vodstva.

Še nekoliko besed o Odseku za notranje zadeve. Z vzpostavitvijo Odseka za notranje zadeve je v naši želji, da na slehernem poprišču gradimo pravo demokracijo, in spričo dejstva, da narodni izdajalci vse bolj izgubljajo kore-

nine med slovenskimi narodnimi množicami, je v celoti dana možnost, da ukinemo VOS kot posebno, izredno organizacijo s posebnimi, izrednimi pooblastili za borbo proti peti koloni. Predlagam torej v imenu Izvršnega Odbora kot Predsedstva, da SNOO izglasuje ukinitve VOS ter da se posamezni organi VOS, kolikor še ostajajo potrebni, vključijo v redno organizacijo Odseka za notranje zadeve.

VOS je brez dvoma v teku svoje skoraj triletno borbe proti peti koloni izvršila pomembne usluge narodno osvobodilnemu gibanju in zasluži ob tej priliki tudi priznanje Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora. Njen nadaljni obstoj pa bi v sedanjih razmerah že pomenil močno oviro za graditev pristne demokracije. Taka nevarnost se na terenu že jasno kaže, kajti Varnostna služba je na osvobojenem ozemlju postala marsikje podobna starim, osovraženim institucijam žandermerijskih postaj, kar je v izrazitem nesoglasju predvsem z najpristnejšim demokratičnim načelom, z načelom združitve zakonodajne oziroma naredbodajne in izvršne oblasti, z načelom torej, na katerem temelji vsa zgradba naših samoupravnih enot.

Organizacija Odseka za notranje zadeve bo po zasnovi Izvršnega Odbora izgledala takole. Odsek bo v glavnem razdeljen na tri sektorje: sektor za borbo proti peti koloni, sektor za narodno zaščito in sektor za notranjo administracijo. Sektor za borbo proti peti koloni je brez dvoma vsedržavni sektor in bo moral biti kar najtrdnije vključen v organizacijo in vodstvo ustreznega sektorja pri Notranjem poverjeništvu Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Jugo-

slavije. Za potrebe tega sektorja bo imel Odsek za notranje zadeve na razpolago vojaško silo, ki pa ne bo več v smislu starih žandarmerijskih postaj razdrobljena po manjših postojankah, temveč bo koncentrirana v nekaj središčih. V primeru potrebe bo uporabljena za borbo proti peti koloni, sicer pa se bo udeleževala tudi bojev proti okupatorju, kar bo vsekakor blagodejno vplivalo na ohranjanje in dviganje njene morale, ki mora biti prav pri te vrste edinicah izredno visoka.

Vse naloge, ki se tičejo vzdrževanja javnega reda in borbe proti kriminalu, bodo odslej sodile v področje Narodne Zaščite. Narodna Zaščita bo v vsakem pogledu — v pogledu rekrutacije in v pogledu uporabe — instrument naših samoupravnih enot, se pravi, Krajevnih, Okrajnih in Okrožnih narodno osvobodilnih odborov. Ta njena splošna, načelna lastnost bo omejena le toliko, kolikor to zahtevajo najsplošnejše potrebe njene enotne graditve in njenega enotnega vodstva s strani Odseka za notranje zadeve. Z dejstvom, da bo NZ v vsakem pogledu instrument naših samoupravnih enot, bo na terenu dejansko vzpostavljeno načelo o združitvi zakonodajne oz. naredbodajne in izvršne oblasti. Naše samoupravne enote bodo namreč same razpolagale z organi, ki jih bodo rabile za boj proti kriminalu in splošno vzdrževanja javnega reda. Tako bodo ti organi postali pristni ljudski organi, ljudstvo jih ne bo mrzilo, kakor je mrzilo nekoč stare žandarmerijske postaje, temveč bo zrlo v njih svojo lastno, od sebe samega zgrajeno pomoč.

Tovariši in tovarišice! Graditev narodne

oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije ne bi mogla doseči svojega namena, če ne bi narodne oblasti istočasno gradili spodaj in zgoraj. Njena graditev spodaj je prav za prav še važnejša in še bolj pereča od graditve zgoraj.

Danes je nujno, da na vsem osvobojenem in po naši vojski kontroliranem slovenskem ozemlju izvedemo volitve v Krajevne, Okrajne in Okrožne narodno osvobodilne odbore. **Narod sam naj izvoli tako svoje Krajevne kakor svoje Okrajne in Okrožne narodno osvobodilne odbore!** Kljub neugodnim vojnim okoliščinam, ki otežkočajo upravno delo, smo danes že sposobni izvesti neposredne volitve ne le v Krajevne narodno osvobodilne odbore, temveč tudi v Okrajne narodno osvobodilne skupščine. To dejstvo predstavlja brezdvoma — vzeto bodisi z vsebinske bodisi s formalne plati — novo stopnjo v graditvi naše narodne in ljudske demokracije.

Zasnova Izvršnega Odbora glede zgradbe naše narodne oblasti na terenu in glede volitev je naslednja. Osnovno samoupravno področje je sedanje področje terenskega odbora, se pravi, vas, naselje, mesto . . . To osnovno samoupravno področje voli svoj Krajevni narodno osvobodilni odbor, hkrati pa enega ali več delegatov — v Okrajne narodno osvobodilne skupščine. Krajevni narodno osvobodilni odbor odgovarja neposredno vsem svojim volilcem. Okrajne narodno osvobodilne skupščine volijo iz svoje srede svoj izvršni odbor kot Okrajni narodno osvobodilni odbor. Okrajni narodno osvobodilni odbor odgovarja za svoje delo Okrajnim narodno osvobodilnim skupščinam in Okrožnemu

narodno osvobodilnemu odboru. Okrožni narodno osvobodilni odbori so izvršni odbori Okrožnih narodno osvobodilnih skupščin. Delegate v Okrožne narodno osvobodilne skupščine volijo Okrajne narodno osvobodilne skupščine in vojska. Okrožni narodno osvobodilni odbori odgovarjajo Okrožnim narodno osvobodilnim skupščinam in Predsedstvu SNOO.

Osnovna načela za graditev narodne oblasti in demokracije na terenu so naslednja: volilna pravica od 18. leta ne glede na spol, poslanca oziroma izvoljenca lahko volilci odpokličejo, samoupravne edinice temeljijo na načelu družitve zakonodajne oziroma naredbodajne in izvršne oblasti, višje samoupravne enote rastejo iz nižjih, odgovornost obstaja navzdol in navzgor.

Tovariši in tovarišice, v tem smislu predlagam v imenu Izvršnega Odbora kot Predsedstva, da uzakonite predlog o volitvah v Krajevne narodno osvobodilne odbore, v Okrajne in Okrožne narodno osvobodilne skupščine in v Okrajne ter Okrožne narodno osvobodilne odbore.

Naša demokracija se od drugih običajnih demokracij zlasti razlikuje tudi po dejstvu, da ni le formalna, temveč da je dejanska, vsebinska demokracija. Iz tega pa seveda sledi, da naša graditev narodne oblasti le tedaj ne bo ostala papirnato «delo» odlokov, če bomo narodno oblast na terenu dejansko gradili, se pravi, če bomo v graditev in ves njen razvoj vključevali najširše ljudske množice. Od tega in zgolj od tega je odvisen uspeh ali neuspeh našega dela.

Vključevanje najširših ljudskih množic v narodno oblast, neposredna rast narodne oblasti

iz samih ljudskih množic — je danes najvišja oblika političnega izživljanja našega naroda.

Tovariši in tovarišice! Današnje zasedanje Slovenskega Narodno Osvobodilnega Odbora predstavlja brez dvoma mejnik v razvoju naše narodno osvobodilne borbe. Če so se naši zbori doslej bavili predvsem s političnimi vprašanji, se naše današnje zasedanje ukvarja zlasti z odloki upravnega, gospodarskega in prosvetnega značaja, z odloki, ki usmerjajo graditev naše narodne oblasti. Tudi v tem, tovariši in tovarišice, je dokaz, da se nam bliža svobodna bodočnost, da ni več tako daleč čas, ko bo osvobojena in združena vsa Slovenija v svobodni, demokratični, federativni in močni Jugoslaviji.

Velike in častne so naloge, ki pripadajo prvemu slovenskemu parlamentu, Slovenskemu Narodno Osvobodilnemu Odboru! Graditi narodno oblast in slovensko državnost v okviru federativne Jugoslavije — to pomeni, tovariši in tovarišice, vršiti tisto veliko zgodovinsko misijo v slovenskem narodu, ki na žalost ni bila doslej naložena še nobenemu slovenskemu pokolenju pred nami. Izvršimo jo uspešno in častno — mi!

Naj živi slovenska narodna oblast!

Naj živi prvi slovenski parlament — Slovenski Narodno Osvobodilni Odbor!

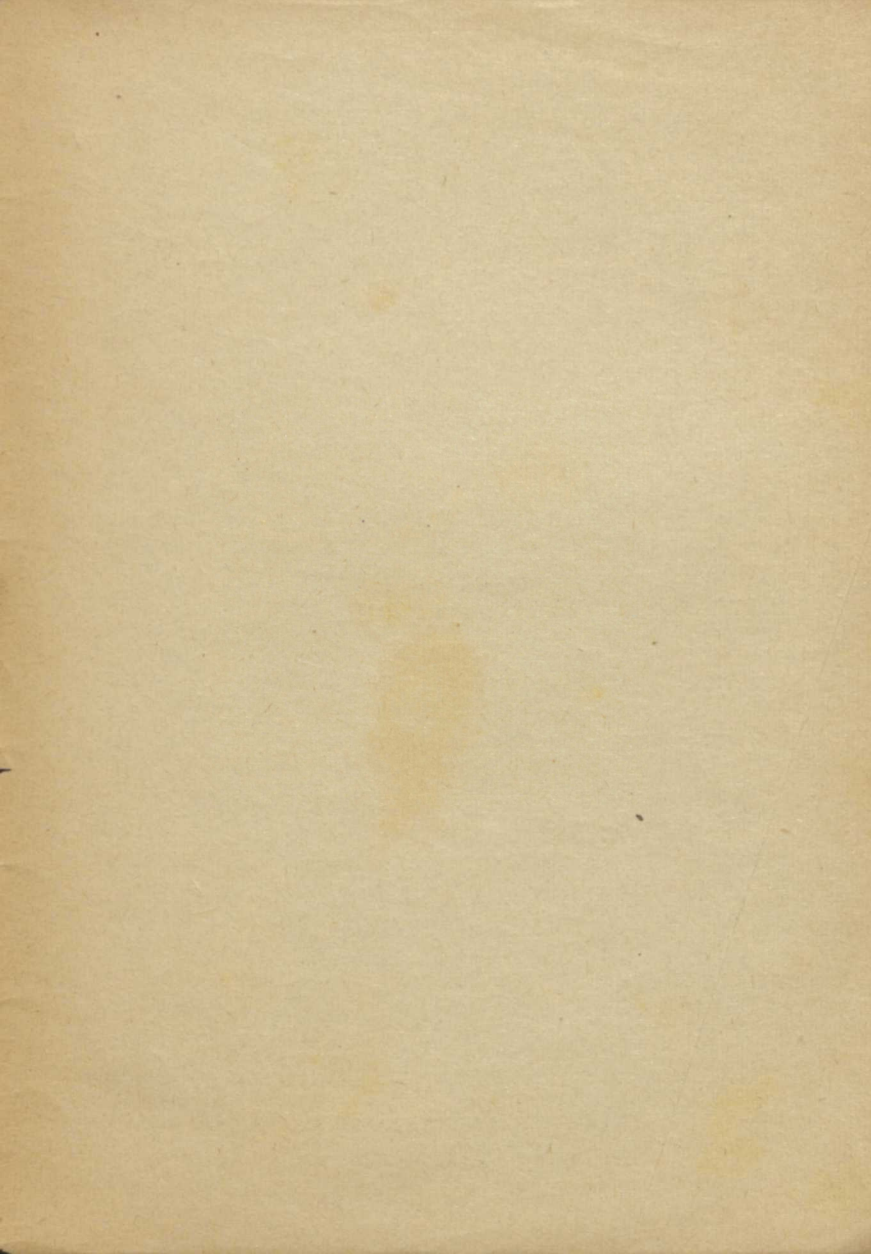
Naj živi nova jugoslovanska narodna in državna oblast!

Naj živi NKOJ, naj živi AVNOJ!

Naj živi veliki graditelj nove Jugoslavije, tovariš Tito!

Referat Borisa Kidriča »O graditvi narodne oblasti in slovenske državnosti v okviru federativne Jugoslavije« je bil prvič tiskan v februarju 1944. leta. Izdalo ga je Predsedstvo Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta.

Cena 5.— L
1.75 RM

TISKARNA JEREB FRANJO, LJUBLJANA